

101- Công nghệ.

Phố lò rèn.

Ở Đông Pháp có nhiều công nghệ. Nghề làm đồ đồng, đồ gỗ, đồ thêu, đồ cẩn, đồ sơn và nghề dệt các thứ tơ lụa, đều có vẻ thịnh vượng. Nghề làm nồi, làm bát, làm chiếu, làm mật, làm đường đã có nhiều nơi phát đạt lắm. Nhưng xưa nay, các công nghệ của ta có cái thói lạ, là nhiều nơi có nghề gì riêng, thì cố giữ, không cho nghề ấy lọt ra ngoài. Mỗi nghề lại thờ một ông thánh sư, là người đã sáng lập ra nghề ấy. Ở chỗ thành thị cũng vậy, ai làm nghề gì, hay buôn bán thứ gì thường ở chung với nhau một phố, như phố hàng sắt, hàng đồng, hàng giấy, hàng lọng .v.v... Cái thói giữ riêng từng nghề như thế, thì ngày nay đã mất dần đi rồi, nhất là ở chỗ thành thị, các phố sá không chia ra từng nghề như trước nữa.

Nhất nghệ tinh, nhất thân vinh.

102 - Phải tuân theo pháp luật.

Quan xử kiện.

Có pháp luật, thì trong nước mới được bình yên, nhân dân mới được vui vẻ mà làm ăn. Pháp luật đặt ra là vì lợi chung cả mọi người, nếu không có pháp luật thì không thành xã hội được. Nhờ có Nhà Nước đặt ra pháp luật, đem pháp luật mà thi hành, phân xử mọi việc, trừng trị những kẻ gian phi, trộm cướp, thì tính mệnh ta, của cải ta, danh giá ta, mới không sợ ai xâm phạm đến. Nhờ có pháp luật thì việc cày cấy, việc buôn bán, và các nghề nghiệp mới được thịnh vượng, học hành mới được mở mang, đường xá mới được tốt đẹp; nói rút lại, mọi người mới được yên nghiệp làm ăn.

Vậy dân trong nước, ai ai cũng phải tuân theo pháp luật.

Pháp luật che chở cho cả mọi người vậy ai cũng phải tuân theo.

103 - Người đi buôn thật thà.

Cửa hàng tạp hóa.

Anh Thương, từ khi thi đậu được bằng Việt Nam Sơ Học rồi không học nữa, ở nhà coi hàng giúp mẹ. Sau đi làm công cho một cửa hàng to, để học nghề buôn bán. Khi đã sành nghề rồi, anh ta mới về mở một cửa hàng buôn đồ tạp hóa.

Anh ta đi buôn, biết lấy điều cẩn thận, thật thà làm đầu. Tuy thấy hàng hóa bán chạy, có nhiều người đến mua nhưng không bao giờ anh ta giờ lối gian ngoa để tham lấy nhiều lợi. Các bạn hàng thấy vậy, ai cũng tin bụng thật thà của anh Thương, mà đến mua rất đông. Bởi vậy cái cửa hàng của anh ta phát đạt và thịnh vượng lắm.

Không ngoan chẳng lọ thực thà.

104 - Hà Nội, kinh đô mới ngày nay.

Một phố ở Hà Nội.

Xưa kia, về đời quốc triều ta, thành Hà Nội cũng đã là kinh đô nước Nam rồi. Thời đó chỉ có một khu thành trong là dinh thự các quan, ngoài thì dân sự buôn bán, phố xá chật hẹp khúc khuỷu. Từ ngày nước Pháp sang bảo hộ, đến nay, thành phố ấy đã mở mang rộng rãi ra nhiều.

Ở khu người bản xứ ở, thợ thuyền, buôn bán nay vẫn còn ở cùng với nhau thành từng nghề một như trước, nhưng đường đi đã mở rộng thêm ra, mà nhà cửa cũng đã xây thẳng hàng cho tiện đi lại và thoáng khí. Còn trong khu người tây ở thì có những đường rộng hai bên trồng cây to và có các nhà lầu đẹp đẽ cùng các cửa hàng buôn lộng lẫy. Trong thành phố, có vườn Bách thú, dinh quan Toàn quyền, trường Cao đẳng, một nhà hát, hai viện bảo tàng và nhiều vườn hoa trong có tượng hoặc đài kỷ niệm làm cho quang cảnh thêm vẻ đẹp ra.

Trong thành phố Hà Nội có nhiều đường rộng.

105 - Chơi đùa không phải là vô ích.

Học trò chơi ngoài sân.

Cứ đến giờ chơi, học trò ra cả ngoài sân, đùa thì chạy nhảy, đùa thì đánh quay (đánh vù) chơi đùa âm ỹ, thật là vui vẻ. Duy có cậu Tí cứ cầm quyển sách đọc, không chịu chơi.

Thầy giáo thấy thế đã nhiều lần, một hôm gọi cậu Tí lại hỏi. Cậu ấy thưa rằng: " Thưa thầy, con tưởng đã đi học, thì chỉ cốt chăm lo học hành, chơi đùa làm gì cho phí thì giờ".

- Thầy nói: " Cũng khá khen cho con là đùa chăm học. Nhưng miễn là đừng lười biếng vô ích. Nếu con mài miệt học cả ngày, không nghỉ một phút nào, thì trí khôn sinh quẫn, mà thân thể cũng mỏi mệt, học sao tinh tường được ". Vậy phải có học và có chơi, thì sự học mới dễ dàng và chóng tấn tới.

Học trò chơi ngoài sân.

106 - Ông vua có lòng thương dân.

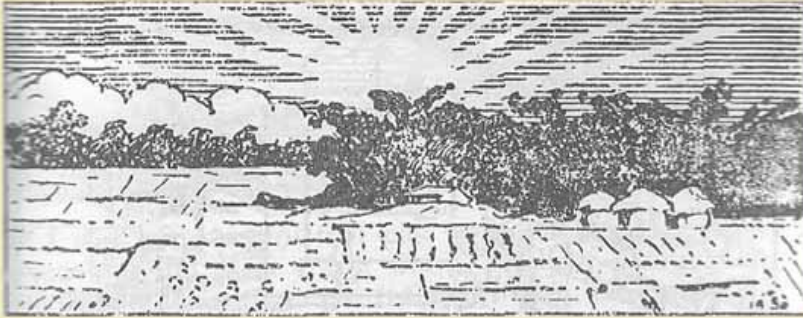
Trăm yêu dân cũng như yêu con.

Vua Thánh Tôn nhà Lý là ông vua nhân từ, có lòng thương dân. Một năm, trời làm rét lắm, vua nghĩ đến những người tù phạm phải giam ở trong ngục, bèn bảo các quan rằng: " Trăm ở trong cung, ăn mặc như thê' này mà còn rét. Những kẻ nghèo khó, những tù phạm phải trói buộc, cơm không có mà ăn, áo không có mà mặc, thì khổ sở đến đâu ?" Nói rồi truyền lấy chăn, chiếu phát cho tù. Lại có một hôm, đang buổi chiều, có công chúa đứng hầu bên cạnh, vua chỉ vào công chúa mà bảo các quan rằng: Lòng trăm yêu dân cũng như yêu con trăm vậy. Chỉ vì trăm họ ngu dại, làm càn phải tội. Vậy từ nay về sau, tội gì cũng giảm bớt đi".

Ông vua phải thương dân như thương con.

107 - Mặt trời.

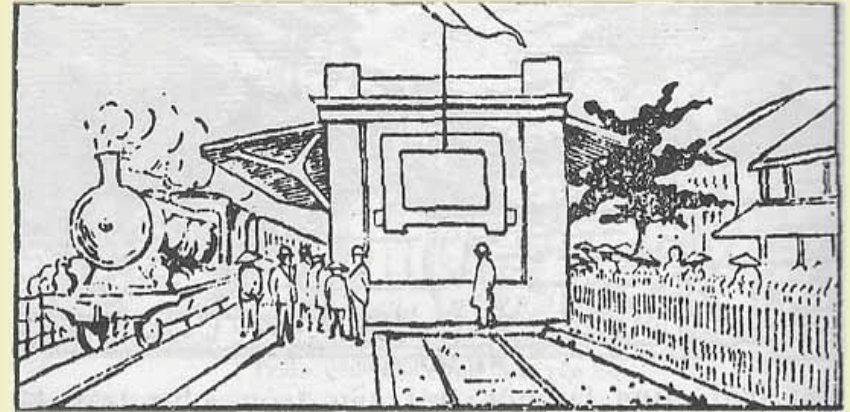

Mặt trời mọc.

Mặt trời cũng là một trái cầu tròn như trái đất ta ở, nhưng lớn hơn trái đất không biết bao nhiêu mà kể. Ta coi hình như bé, là tại mặt trời xa trái đất vô cùng. Xung quanh mặt trời có những ngôi sao nhỏ gọi là hành tinh. Trái đất ta cũng là một vị hành tinh. Khi nóng và ánh sáng do ở mặt trời mà ra. Ta ở trên mặt đất mà có ánh sáng và có khí nóng là nhờ có cái ánh sáng và cái khí nóng ở trên mặt trời chiếu xuống. Không có mặt trời thì trái đất đời đời tối tăm, lạnh lẽ, cỏ cây không mọc được và người cũng không sống được.

Mặt trời chiếu ánh sáng cho ta.

108 - Đường xe lửa chạy suốt xứ Đông Pháp.

Nhà ga ở Đà Nẵng.

Ở xứ Đông Pháp, người Pháp đã đặt ra nhiều đường xe lửa để chở hành khách và hàng hóa cho chóng; hiện nay những đường ấy đã qua những nơi giàu có và nông dân ở rồi.

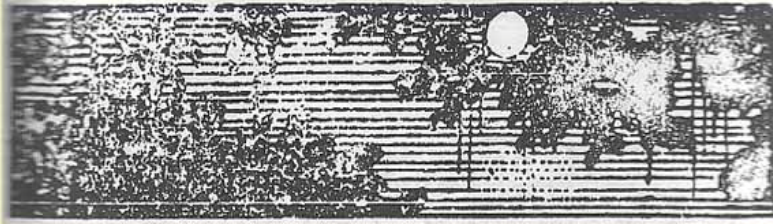
Trong các đường xe lửa ấy, con đường quan trọng nhất là đường chạy suốt cõi Đông Pháp, khi nào làm xong thì các nơi, từ biên thủy nước Tàu cho đến biên thủy nước Xiêm, có thể giao thông với nhau được. Hiện nay đã làm xong được hai đoạn rồi: một đoạn về bắc từ Na Sầm đến cửa Hàn, một đoạn về nam từ Nha Trang đến Sài Gòn.

Nhưng đợi đến khi cả đường làm xong thì có ô tô chở hành khách từ Nha Trang ra cửa hàn và từ Sài Gòn sang Xiêm, thành thử từ Bắc vào nam chẳng mất mấy nổi thời giờ; đi thẳng một mạch chỉ mất có hai ngày rưỡi mà thôi.

Đi xe lửa rất chóng.

109 - Mặt trăng.

Cảnh sáng trăng.

Mặt trăng cũng là một trái cầu như trái đất ta ở, nhưng nhỏ hơn trái đất. Mặt trăng đi xung quanh trái đất. Tính theo tháng ta thì từ ngày mồng một, mồng hai, lúc chập tối, chỉ coi thấy mặt trăng có cái vành sáng cong cong như lưỡi liềm, rồi dần dần cái vành sáng ấy lớn ra. Đến ngày rằm thì sáng đủ cả mặt tròn. Từ hôm mười bảy trở đi, mãi đến khuya mới trông thấy trăng, mà mỗi ngày một khuyết dần đến ngày hai mươi tám, hai mươi chín, thì không thấy nữa.

Khi trăng sáng tròn đủ cả, gọi là trăng tròn; khi sáng có một phần, gọi là trăng khuyết.

Mặt trăng chạy quanh trái đất.

110- Các cách đi thủy đi bộ

Xe lửa đỗ ở ga.

Đời bây giờ, người ta đi lại thật lắm cách. Chẳng những đi chân, đi cày, đi ngựa như xưa thôi, lại còn đi xe tay, xe ngựa, xe đạp, xe hơi, xe máy, xe điện, xe lửa. Ấy là cách đi bộ. Còn đi thủy, thì chẳng những thuyền chèo, thuyền buồm, bè mảng mà thôi, người ta lại còn đi tàu thủy, chạy bằng hơi bằng máy, rất mau nữa. Ấy đường bộ, đường thủy, đã có lắm cách tài giỏi và mau chóng như thế, mà người ta còn cho là thường. Nên người ta lại chế ra thứ máy bay, bay bổng trên trời, như chim, tàu lặn, lặn ngầm dưới nước như cá.

Đi một ngày đàng học một sàng khôn.